

Helse - og omsorgsdepartementet
Postboks 8011 Dep
0030 OSLO

Deres ref: 201201828-/KRS

Vår ref: #566195-V9

Oslo, 18.10.2012

Høringsuttalelse – forslag om forbud mot erverv, besittelse og bruk av visse dopingmidler

Det vises til Helse- og omsorgsdepartementets høringsbrev om ovennevnte datert 22. juni 2012.

Bakgrunn

Et forbud mot erverv, besittelse og bruk av dopingmidler har vært vurdert en rekke ganger siden forbudet mot import, tilvirkning mm. av dopingmidler regulert i Straffelovens § 162 B trådte i kraft i 1992. Historisk sett har det ved tidligere behandling av et slikt forbud vært fokusert på at dopingbruk anses å være et problem som først og fremst berører idretten. Tidligere vurderinger har primært drøftet kriminalisering av bruk, besittelse og erverv i forhold til hvorvidt dette er skadelig for individet selv.

Antidoping Norge er derfor svært positive til at Helse - og omsorgsdepartementet i sitt høringsnotat understreker at hovedformålet med et forbud mot erverv, besittelse og bruk av dopingmidler er å unngå skadefølger for samfunnet og tredjeperson. Antidoping Norge mener et slikt lovforbud vil gi et tydelig signal fra storsamfunnet om at doping ikke er akseptert; Vi ønsker ikke at unge mennesker skal ødelegge sitt eget liv, påføre andre lidelse og påføre samfunnet betydelige kostnader grunnet dopingmisbruk.

Lovforslagets betydning for antidopingarbeidet i idretten - prestasjonsfokus

I idretten vil den prestasjonsfremmende effekten av dopingmidler være den fremtredende. Dopingmidler benyttes for å yte bedre, som restitusjonsfremmende middel eller for å tåle større treningsmengder; Det handler om å skaffe seg et fortrinn for å oppnå gode resultater med alt dette kan bringe med seg av heder og ære, berømmelse og penger. Doping rokker så til de grader ved idrettens grunnverdier, og antidopingarbeidets rolle i idrettens verdiarbeid er tydelig forankret i den ferske St. Meld. 26 (2011-2012) hvor det heter at "antidopingarbeidet er et konkret uttrykk for idrettens verdifundament". Rene idrettsutøvere kan vanskelig vinne når deres konkurrenter velger å jukse ved å benytte farlige prestasjonsfremmende midler. Ved å forby bruk, besittelse og erverv av dopingmidler gis det også et kraftig signal fra samfunnet om at juks og uærlig spill ikke er akseptert for å oppnå konkurransefortrinn.

Flere dopingmidler er vanskelige å spore i en urin- eller blodprøve, og p.t. kan internasjonale topputøvere erverve, besitte og sågar også bruke enkelte stoffer i Norge med marginal risiko for å bli avslørt. De avsløringene som har funnet sted i Frankrike under Tour de France og som har rystet en hel idrettsverden var basert på beslag av dopingmidler. Vi mener derfor at

et lovforbud også vil styrke antidopingarbeidet i toppidretten, og vil bidra til å vanskeliggjøre dopingbruk under internasjonale arrangementer i Norge.

Lovforslagets betydning for ungdomsmiljøer - kroppsfokus

Antidoping Norge ønsker å understreke at i ungdomsmiljøene er det ikke først og fremst den prestasjonsfremmende effekten som er hovedmotivasjonen for bruk. For flertallet av unge mennesker som benytter dopingmidler er hovedmålet en "finere kropp"; det ytre er i fokus. Det er således snarere *presentasjon* enn *prestasjon* som er motivet for dopingbruken. Dopingbruk er likevel i all hovedsak knyttet til trening. Uansett om målet med bruk av doping er en "penere kropp" eller forbedrede idrettsprestasjoner, er treningskultur et nøkkelbegrep for å forstå og forebygge dopingbruken utenfor idretten. I tillegg til gode rollemodeller med tydelige holdninger har et av suksesskriteriene i forebyggingen av doping innenfor den organiserte idretten vært kunnskap om trening, ernæring og andre faktorer som er vesentlige for at man skal nå sine mål uten å bruke doping. Dette er også faktorer som bør vurderes når forebyggende arbeid skal gjennomføres i disse miljøene.

I en masteroppgave i spesialpedagogikk fra Universitetet i Oslo (2012) er det foretatt dybdeintervju av flere brukere av anabole androgene steroider (AAS) om deres forhold til egen kropp. Oppgaven peker på det økende omfanget i bruken av AAS blant unge menn i Norge i den hensikt å forbedre kroppens utseende. Bruk av AAS kan forstås som den vestlige kroppskulturens mulige påvirkning på menn. Oppgaven beskriver viktigheten av å ha kontroll over sin kropp gjennom trening, dietter og tilskudd. I dette regimet er AAS en vesentlig ingrediens. Oppgaven søker å få et innblikk i kroppens betydning for menn som besitter erfaringer med AAS. Samfunnets holdninger til fenomenet belyses gjennom kulturens kroppsfiksering, lovgivning og tabuer knyttet til bruk av AAS. Brukerne beskriver bruk av AAS kun som en *snarvei* og ønsker ikke at andre skal få vite om deres bruk, da holdninger til fenomenet i samfunnet ofte er relatert til juks.

Helsemessige - og samfunnsøkonomiske konsekvenser ved bruk av dopingmidler, primært AAS

Det er velkjent at AAS, både testosteron og flere syntetiske preparater, i betydelig utstrekning brukes for å fremme muskelutvikling og øke fysisk yteevne. Dessverre ser vi bruk langt ned i aldersgruppene, og dosene er ofte meget høye. Slik bruk er medisinsk uberettiget og kan gi store samfunnsøkonomiske konsekvenser i form av negativ påvirkning av folkehelsen og økt risikoadferd med potensiell økning av kriminell adferd.

Det foreligger ikke klare tall på de samfunnsøkonomiske konsekvensene ved bruk av dopingmidler, men man har i økende grad sett at allmennleger oppsøkes av misbrukere av slike stoffer for å få hjelp. Det er få aktører, også internasjonalt, som har særlig kunnskap om og kompetanse på dette feltet. Sverige kan vise til nyere forskning på AAS. Denne forskningen har bidratt til at vi i dag vet mer om den komplekse effekten AAS har på psykisk helse, adferd og hjernens nervesystem. Forskningen har også vist at AAS kan føre til misbruk av andre vanedannende midler. Ved studier av mus ser man at hjernen påvirkes av AAS slik at individet får forandret oppførsel. Studiene viser at AAS gir opphav til økt aggressiv adferd i forsvarssituasjoner, økt dominant oppførsel, økt avhengighet av alkohol og

narkotiske stoffer som amfetamin, kokain og cannabis, samt dårligere romlig hukommelse og senket innlæringskapasitet. (Fred Nyberg et. al, Universitetet i Uppsala)

Antidoping Norge mener det bør være fokus på at dopingmidler potensielt kan gi opphav til et svært bredt spekter av bivirkninger, mange av dem svært alvorlige og irreversible.

Bivirkningene som oppleves ved misbruk avhenger av type preparat, dosering, varighet av behandling/bruk, pasientens alder og kjønn samt av individuelle variasjoner av respons. Ved substitusjonsbehandling med tilnærmet fysiologiske doser er bivirkninger sjeldne og oftest milde. Ved misbruk (doping) vil det også være viktig for bivirkningsforekomsten hvilke kombinasjoner som benyttes, og her vet vi at det er en rekke kombinasjoner av ulike regimer. Barn og unge er en spesielt sårbar gruppe, og ukontrollert bruk av AAS hos mindreårige kan ha spesielt uheldige konsekvenser. Vanlige bivirkninger man ser er psykiske forandringer og aggressiv adferd, stor fare for tidlig død på grunn av langtidsvirkning på hjerte/karsystemet og potensial for avhengighetsutvikling, spesielt ved bruk av høye doser over tid. AAS vil, etter først å gi pubertetsutvikling/virilisering og en forbigående vekstspurt, stanse videre vekst på grunn av lukking av vekstsonene i knoklene (epifyseskivene). Dette er en irreversibel virkning der videre vekst er permanent hemmet resten av individets levetid. Dessuten kan det ikke utelukkes at langtidsbivirkninger kan være ekstra alvorlige når stoffene er gitt til barn og unge.

Antidoping Norges erfaringer med økt bruk de senere årene

Den ofte lave debutalderen for dopingbruk gjør at barn og unge er den primære målgruppen i Antidoping Norges forebyggende arbeid. Antidoping Norge ser med bekymring på rapporter om stadig yngre brukere og mener at dette er et tydelig argument for å forby bruk av dopingmidler. Tilgjengeligheten via internett innebærer at unge mennesker lett kan bestille slike produkter uten foreldrenes viten eller tillatelse. Pårørende som er i kontakt med Antidoping Norge framholder at de ofte opplever at de kommer til kort overfor sine barn, som benytter argumenter om at doping ikke er forbudt for å rettferdiggjøre sitt forbruk. En gjengs tilbakemelding Antidoping Norge hører direkte, men også fra lokale ressurspersoner innen helse, skole og politi i forbindelse med dialog med brukere - og spesielt unge brukere, er at dopingmidler ikke er forbudt å bruke og at man derfor tar lett på farene ved bruk. Ved å innføre et forbud mot bruk mener Antidoping Norge at man vil sende et kraftig signal til den unge delen av befolkningen, jenter og gutter, som kan stå i fare for å falle for fristelsen til å benytte dopingmidler. Et forbud mot bruk vil kunne bidra til å redusere tilgjengeligheten av og forebygge bruk av dopingmidler blant barn og ungdom.

Antidoping Norge mener at den eksisterende dopingforskriften er et godt grunnlag for et lovforbud.

Import og omsetning av dopingmidler

Dopingmidler kan ikke erverves legalt i Norge. Unntaket er til medisinsk bruk. Dette innebærer at dopingmidler som benyttes av ellers friske mennesker enten må erverves ved import eller tilvirkes innenlands med renstoff som er forbudt innført. Alle dopingmidler som brukes vil således uten unntak være ulovlig ervervet, enten ved import, eller stamme fra ulovlig tilvirkning etter Straffelovens § 162 B, med en strafferamme på inntil 6 år.

Det er en klar trend i importbildet og omsetning av dopingmidler at handelen foregår over internett, ofte direkte til sluttbruker. Pga manglende regelverk i mange land er nettsider for

salg åpne og stoffene er enkle å få tak i. Man behøver ikke å gå via en mellommann for å skaffe seg dopingmidler, men kan importere selv og få produktet direkte hjem i postkassen. Ulovlig tilvirkede dopingmidler medfører en helserisiko for den enkelte bruker fordi de ofte er produsert under uhygieniske forhold og uten kontroll over virkestoff og dosering. Dopingmidler som erverves er med på å finansiere og underbygge en svart, kriminell økonomi som anslås å være en milliardindustri.

Flere store dopingsaker har de siste årene blitt rullet opp. Undergrunnslaboratorier og omfattende innenlands illegal handel har blitt avdekket. Denne produksjonen er knyttet til kriminelle nettverk som driver organisert kriminalitet med betydelig profitt. Doping hevdes å være mer lukrativt enn narkotika. Det blir langt færre ledd i kjeden fra produksjon til sluttbruker når illegal produksjon kan foretas innenlands og distribueres rett til sluttbruker. Beregninger fra tollvesenet basert på gateverdier fra 2010, viser at fortjenesten på AAS laget av dopingpulver fra Kina er fire ganger høyere enn normal fortjeneste på heroin og kokain.

Den økende tilgjengeligheten og tollvesenets beslagsmengde skulle kunne indikere at politiet de senere årene har sett en økning i beslag av dopingmidler innenlands. Dersom vi sammenligner tollvesenets og politiets prosentvise andel av beslaglagte dopingmidler, viser statistikken at politiets andel har gått markant ned de seneste årene. En mulig årsak til dette kan være en manglende prioritering fra politiets side nettopp grunnet at det ikke foreligger et forbud mot erverv, besittelse og bruk av dopingmidler. Rettspraksis viser at det er en flytende overgang mellom lovlig besittelse og ulovlig oppbevaring. Det kan virke som det er rettspraksis for at så mye som *et års* personlig forbruk anses som lovlig besittelse. Dette forholdet får følgekonssekvenser for forebyggende og kriminalitetsbekjempende arbeid på dopingområdet fordi slike mengder ikke kan beslaglegges og ikke statistikkføres som beslaglagt all den tid forholdet defineres som til "personlig bruk". Følgene blir blant annet at politiet ikke kan ha nødvendig oversikt over innenlands trender på nye dopingmidler med mindre det er store mengder det dreier seg om. Det vil dermed også være vanskelig for politiet å gi innspill til forebyggende instanser om omfang.

Et forbud mot bruk vil kunne intensivere politiets forebyggende arbeid overfor unge mennesker. Ungdom som for eksempel tas med dopingmidler til eget bruk vil kunne følges opp bedre og det vil være enklere for lokalt politi å få oversikt over omfanget av problemet i eget distrikt.

Forholdet til idrettens eget sanksjonssystem

Kriminalisering av bruk må sees i sammenheng med forholdet til idrettens eget sanksjonssystem basert på foreningsretten. Antidoping Norge ser ikke dette som et hinder for å forby bruk. Allerede i dag fremgår stoffer, eksempelvis amfetamin, på idrettens dopingliste samtidig som det er forbudt å bruke i henhold til norsk lov. Et forbud mot bruk både i idrettens vedtekter og norsk lov har så langt ikke bidratt til problemer med håndhevelsen av idrettens dopingbestemmelser.

Konklusjon

Antidoping Norge støtter forslaget om forbud mot besittelse, erverv og bruk av dopingmidler og tror at et lovforbud vil bidra til at doping blir høyere prioritert i politiet. Vi understreker imidlertid at et forbud alene ikke er nok til å bekjempe doping. Parallelt med en strengere

lovgivning er det avgjørende at det forebyggende arbeidet trappes opp og at det etableres et behandlings- og rehabiliteringstilbud.

Med hilsen

Valgerd Svarstad Haugland
styreleder

Anders Solheim
daglig leder

Saksbehandler: rådgiver Gry Støtvig.

Referanser:

"Reisen fra gutt til mann – jakten på den perfekte kroppen – Bruk av anabole steroider belyst i et kroppsfenomenologisk perspektiv" av Ida Marie Engen
Masteroppgave i spesialpedagogikk ved Universitetet i Oslo, 2012.

"Interactions between opioids and anabolic androgenic steroids: implications for the development of addictive behavior", Nyberg F, Hallberg M., Uppsala University 2012

"Anabolic androgenic steroid affects social aggression and fearrelated behaviors in male pair-housed rats"
Steenland P, Blakely G, Nyberg F, Fahlke C, Pohorecky LA, Uppsala University 2005

Kopi:
Norges idrettsforbund
Kulturdepartementet